

Ξενοφώντος Ελληνικά 2.3.50–2.3.56

<p>[2.3.50] Ὡς δ' εἰπὼν ταῦτα ἐπαύσατο, καὶ ἡ βουλή δῆλη ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα, γνοὺς ὁ Κριτίας ὅτι εἰ ἐπιτρέψοι τῇ βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ, ἀναφεύξοιτο, καὶ τοῦτο οὐ βιωτὸν ἡγησάμενος, προσελθὼν καὶ διαλεχθεὶς τι τοῖς τριάκοντα ἐξήλθε, καὶ ἐπιστῆναι ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερώς τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις.</p> <p>[2.3.51] πάλιν δὲ εἰσελθὼν εἶπεν· Ἐγὼ, ὦ βουλή, νομίζω προστάτου ἔργον εἶναι οἷου δεῖ, ὅς ἂν ὁρῶν τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους μὴ ἐπιτρέπη. καὶ ἐγὼ οὖν τοῦτο ποιήσω. καὶ γὰρ οἶδε οἱ ἐφεστηκότες οὐ φασιν ἡμῖν ἐπιτρέψειν, εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα τὸν φανερώς τὴν ὀλιγαρχίαν λυμαινόμενον. ἔστι δὲ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις τῶν μὲν ἐν τοῖς τρισχιλίοις ὄντων μηδένα ἀποθνήσκειν ἄνευ τῆς ὑμετέρας ψήφου, τῶν δ' ἔξω τοῦ καταλόγου κυρίου εἶναι τοὺς τριάκοντα θανατοῦν. ἐγὼ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν. καὶ τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν.</p> <p>[2.3.52] ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἐστίαν καὶ εἶπεν· Ἐγὼ δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἰκετεύω τὰ πάντων ἐννομάτατα, μὴ ἐπὶ Κριτία εἶναι ἐξαλείφειν μήτε ἐμὲ μήτε ὑμῶν ὃν ἂν βούληται, ἀλλ' ὄνπερ νόμον οὗτοι ἔγραψαν περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι.</p> <p>[2.3.53] καὶ τοῦτο μὲν, ἔφη, μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἄγνοῶ, ὅτι οὐδὲν μοι ἀρκέσει ὅδε ὁ βωμός, ἀλλὰ βούλομαι καὶ τοῦτο ἐπιδείξαι, ὅτι οὗτοι οὐ μόνον εἰσὶ περὶ ἀνθρώπους ἀδικώτατοι, ἀλλὰ καὶ</p>	<p>Μτφρ. Ρ. Ρούφος. [1966]</p> <p>Σαν τέλειωσε μ' αυτά τα λόγια την αγόρευσή του η Βουλή τον επιδοκίμασε φανερά, κι ο Κριτίας κατάλαβε ότι αν άφηνε τη Βουλή ν' αποφασίσει την τύχη του με την ψήφο της ο Θηραμένης θα γλίτωνε. Τέτοιο πράγμα όμως θα το θεωρούσε αβάσταχτο· σίμωσε λοιπόν τους Τριάντα, μίλησε λίγο μαζί τους και βγαίνοντας πρόσταξε τους μαχαροφόρους να πάνε να σταθούν κοντά στο ξύλινο κιγκλίδωμα που χωρίζει το ακροατήριο από τους βουλευτές, έτσι που τούτοι να τους βλέπουν καθαρά.</p> <p>Ἐπειτα μπήκε ξανά μέσα κι εἶπε: «Πιστεύω, βουλευτές, ὅτι ὅταν ἓνας σωστός ηγέτης βλέπει να ξεγελάνε τους φίλους του ἔχει χρῆος να το ἐμποδίσει. Αυτό θα κάνω λοιπόν κι ἐγώ. Ἄλλωστε αυτοὶ που στέκονται ἐκεῖ πέρα δηλώνουν ὅτι δεν θα μας ἐπιτρέψουν ν' αφήσουμε ἐλεύθερο ἓναν ἄνθρωπο που βλάπτει ολοφάνερα τὴν ὀλιγαρχία. Τώρα, σύμφωνα με τὴν καινούργια νομοθεσία κανένας ἀπὸ τους Τρεῖς Χιλιάδες δεν μπορεῖ να θανατωθεῖ χωρὶς τὴ δική σας ψήφο, ἐνῶ οἱ Τριάντα ἔχουν δικαίωμα να θανατώνουν ὅσους δεν εἶναι γραμμένοι στον κατάλογο. Ἐγώ, λοιπόν», εἶπε, «διαγράφω αὐτὸν ἐδῶ τον Θηραμένη ἀπὸ τον κατάλογο, με τὴ σύμφωνη γνώμη ὅλων μας. Καὶ τον καταδικάζουμε ἐμεῖς» —πρόσθεσε— «σε θάνατο».</p> <p>Μόλις τ' άκουσε αὐτὰ ο Θηραμένης, μ' ἓνα πήδημα βρέθηκε κοντὰ στον βωμό καὶ εἶπε: «Κι ἐγώ, ἄνδρες, ἰκετεύω στ' ὄνομα τῆς ἴδιας τῆς δικαιοσύνης να μὴ δοθεῖ στον Κριτία τὸ δικαίωμα να διαγράψει οὔτε ἐμένα, οὔτε ὅποιον ἀπὸ σας θέλει, παρὰ να δικαζόμεστε κι ἐσεῖς κι ἐγὼ σύμφωνα με τον νόμο που τούτοι ἔφτιαξαν για ὅσους εἶναι στον κατάλογο.</p> <p>Το ξέρω βέβαια, με τους θεοὺς», εἶπε, «ὅτι σε τίποτα δεν θα με βοηθήσει αὐτός ο βωμός, θέλω ὅμως να δείξω ἀκόμα ὅτι τούτοι δὼ δεν εἶναι μονάχα φριχτὰ ἀδικοὶ με τους ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ἀσεβέστατοι προς τους θεοὺς. Ἀπορώ ὅμως», πρόσθεσε, «που ἐσεῖς, ευυπόληπτοι ἄνθρωποι, δεν σκέφτεστε</p>	<p>Μτφρ. Γ.Α. Ράπτης. 2002.</p> <p>Μόλις μ' αυτά τα λόγια τελείωσε την αγόρευσή του και η βουλή τον επιδοκίμασε φανερά, ο Κριτίας, επειδή κατάλαβε ότι, αν άφηνε τη βουλή ν' αποφασίσει την τύχη του με την ψήφο της, ο Θηραμένης θα γλίτωνε, και ένα τέτοιο ενδεχόμενο το θεωρούσε αβάσταχτο, αφού πλησίασε τους Τριάντα και μίλησε για λίγο μαζί τους, βγήκε έξω και πρόσταξε τους μαχαροβγάλτες να στηθούν προκλητικά στο ξύλινο κιγκλίδωμα που χωρίζει το ακροατήριο από τους βουλευτές.</p> <p>Ἐπειτα μπήκε ξανά μέσα κι εἶπε: «Ἐγώ, κύριοι βουλευτές, πιστεύω ὅτι εἶναι καθήκον για ἓνα σωστὸ ηγέτη που διαπιστώνει ἀπόπειρα ἐξαπάτησης φίλων του, να το ἐμποδίσει. Αυτό θα κάνω, λοιπόν, κι ἐγώ. Γιατί, αυτοὶ που στέκονται ἐκεῖ πέρα δηλώνουν ὅτι δε θα μας το ἐπιτρέψουν, αν αφήσουμε ατιμώρητο ἓναν ἄνδρα που βλάπτει ολοφάνερα τὴν ὀλιγαρχία. Γιατί, σύμφωνα με τὴν καινούρια νομοθεσία κανένας ἀπὸ τους Τρεῖς Χιλιάδες δε μπορεῖ να θανατωθεῖ χωρὶς τὴ δική σας ψήφο, ἐνῶ τὸ δικαίωμα να σκοτώνουν ὅσους δεν εἶναι γραμμένοι στον κατάλογο τὸ ἔχουν οἱ Τριάκοντα. Ἐγὼ λοιπόν, εἶπε, διαγράφω αὐτὸν ἐδῶ τὸν Θηραμένη ἀπὸ τον κατάλογο, με τὴ σύμφωνη γνώμη ὅλων μας. Καὶ αὐτὸν, πρόσθεσε, τον καταδικάζουμε σε θάνατο».</p> <p>Μόλις άκουσε αὐτὰ ο Θηραμένης, πήδησε κοντὰ στο βωμό καὶ εἶπε: «Κι ἐγώ, ἄνδρες, ἰκετεύω τα πιο δίκαια ἀπ' ὅλα, να μὴ δοθεῖ δηλαδὴ στον Κριτία τὸ δικαίωμα να διαγράψει οὔτε ἐμένα οὔτε ὅποιον θέλει ἀπὸ σας, ἀλλὰ να δικαζόμεστε κι ἐσεῖς κι ἐγὼ με ὅποιο νόμο αὐτοὶ ψήφισαν για ὅσους εἶναι στον κατάλογο.</p> <p>Το ξέρω βέβαια, με τους θεοὺς, εἶπε, ὅτι σε τίποτα δε θα με ωφελήσει αὐτός ο βωμός, ἀλλὰ θέλω να ἀποδείξω ἀκόμα καὶ τούτο, ὅτι δηλαδὴ αὐτοὶ δεν εἶναι μονάχα κατεξοχῆν ἀδικοὶ με τους ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ἀσεβέστατοι προς τους θεοὺς. Ἀπορώ ὅμως, πρόσθεσε, με σας, ἄνδρες ωραῖοι καὶ ἐνάρετοι, που δε</p>
--	--	--

<p>περὶ θεοὺς ἀσεβέστατοι. ὑμῶν μέντοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες καλοὶ κάγαθοί, θαυμάζω, εἰ μὴ βοηθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ ταῦτα γινώσκοντες ὅτι οὐδὲν τὸ ἐμὸν ὄνομα εὐεξαλειπτότερον ἢ τὸ ὑμῶν ἑκάστου.</p> <p>[2.3.54] ἐκ δὲ τούτου ἐκέλευσε μὲν ὁ τῶν τριάκοντα κήρυξ τοὺς ἔνδεκα ἐπὶ τὸν Θηραμένην· ἐκεῖνοι δὲ εἰσελθόντες σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἡγουμένου αὐτῶν Σάτυρου τοῦ θρασυτάτου τε καὶ ἀναιδεστάτου, εἶπε μὲν ὁ Κριτίας· Παραδίδομεν ὑμῖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ κατακεκριμένον κατὰ τὸν νόμον·</p> <p>[2.3.55] ὑμεῖς δὲ λαβόντες καὶ ἀπαγαγόντες οἱ ἔνδεκα οὐ δεῖ τὰ ἐκ τούτων πράττετε. ὡς δὲ ταῦτα εἶπεν, εἶλκε μὲν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ὁ Σάτυρος, εἶλκον δὲ οἱ ὑπηρέται. ὁ δὲ Θηραμένης ὥσπερ εἰκὸς καὶ θεοὺς ἐπεκαλεῖτο καὶ ἀνθρώπους καθορᾶν τὰ γινόμενα. ἡ δὲ βουλή ἡσυχίαν εἶχεν, ὁρῶσα καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις ὁμοίους Σατύρω καὶ τὸ ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου πλήρες τῶν φρουρῶν, καὶ οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν.</p> <p>[2.3.56] οἱ δ' ἀπήγαγον τὸν ἄνδρα διὰ τῆς ἀγορᾶς μάλα μεγάλη τῆ φωνῆ δηλοῦντα οἷα ἔπασχε. λέγεται δ' ἔν ῥῆμα καὶ τούτο αὐτοῦ. ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος ὅτι οἰμῶξοιτο, εἰ μὴ σιωπήσειεν, ἐπήρετο· Ἄν δὲ σιωπῶ, οὐκ ἄρ', ἔφη, οἰμῶξομαι; καὶ ἐπεὶ γε ἀποθνήσκειν ἀναγκαζόμενος τὸ κώνειον ἔπαι, τὸ λειπόμενον ἔφασαν ἀποκοτταβίσαντα εἰπεῖν αὐτόν· Κριτία τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ. καὶ τούτο μὲν οὐκ ἄγνοῶ, ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα, ἐκεῖνο δὲ κρίνω τοῦ ἀνδρὸς ἀγαστόν, τὸ τοῦ θανάτου παρεστηκότος μήτε τὸ φρόνιμον μήτε τὸ παιγνιώδες ἀπολιπεῖν ἐκ τῆς ψυχῆς.</p>	<p>να υπερασπίσετε τους εαυτούς σας — κι ας ξέρετε ὅτι τ' ὄνομα του καθενός σας μπορεί νὰ σβηστῆι ἐξίσου εὐκόλα με τὸ δικό μου!»</p> <p>Τότε ὁ κήρυκας τῶν Τριάντα πρόσταξε τοὺς Ἐντεκα νὰ πιάσουν τὸν Θηραμένη. Εκείνοι μπήκαν με τοὺς βοηθοὺς τοὺς κι επικεφαλῆς τὸν Σάτυρο, τὸν πιο θρασὺ κι ἀδιάντροπο ἀπ' ὅλους. Ὁ Κριτίας εἶπε: «Σας παραδίνουμε τούτον δω τὸν Θηραμένη, που καταδικάστηκε σύμφωνα με τὸν νόμο. Πιάστε τὸν, πάρτε τὸν ἐκεῖ που πρέπει καὶ κάνετε τὰ υπόλοιπα».</p> <p>Ὑστερα ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Σάτυρος βάλθηκε νὰ τραβᾶι τὸν Θηραμένη ἀπὸ τὸν βωμό, κι οἱ βοηθοὶ τραβούσαν κι ἐκεῖνοι. Ὁ Θηραμένης πάλι, ὅπως ἦταν φυσικό, φώναζε θεοὺς κι ἀνθρώπους μάρτυρες τῶν ὧσων γίνονταν. Οἱ βουλευτὲς ὠστόσο δὲν κουνήθηκαν, βλέποντας ὅτι αὐτοὶ που στέκονταν στο κιγκλίδωμα ἦταν τοῦ ἴδιου ποιοῦ με τὸν Σάτυρο καὶ ξέροντας ὅτι ἦταν οπλισμένοι μ' ἐγχειρίδια· ἄλλωστε ὁ χώρος μπροστὰ στο βουλευτήριον ἦταν γεμάτος φρουροῦς.</p> <p>Τράβηξαν λοιπὸν μαζί τοὺς τὸν Θηραμένη οἱ Ἐντεκα μέσα ἀπὸ τὴν Ἀγορά, ἐνῶ αὐτὸς διαμαρτυρόταν με πολὺ δυνατὴ φωνή γιὰ ὅσα τοῦ ἔκαναν. Διηγούνται καὶ τούτῃ τὴν κουβέντα τοῦ Θηραμένη: ὅταν τοῦ εἶπε ὁ Σάτυρος ὅτι θα μετανιώσει ἀν δὲν σιωπήσει, ρώτησε: «Ὡστε ἀν σωπάσω δὲν θα μετανιώσω;» Λένε ἀκόμα πὼς ἀφοῦ τὸν ἀνάγκασαν νὰ πει τὸ κώνειο γιὰ νὰ τὸν θανατώσουν, ἔγρυσε τὶς τελευταῖες σταγόνες — ὅπως στὸν κότταβο», λέγοντας: «Στὴν υγιεία τοῦ ἀγαπητοῦ μου Κριτία!» Το ξέρω ὅτι τέτοιες κουβέντες δὲν ἀξίζει ν' ἀναφέρονται· ὠστόσο βρίσκω ἀξιοθαύμαστο σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ὅτι ἀκόμα καὶ μπροστὰ στὸν θάνατο δὲν ἔχασε μήτε τὴν αυτοκυριαχία, μήτε τὸ χιούμορ τοῦ.</p>	<p>σκέφτεστε νὰ υπερασπισθεῖτε τοὺς εαυτοὺς σας, ἀν καὶ ξέρετε ὅτι καὶ τὸ ὄνομα του καθενός σας μπορεί νὰ σβηστῆι με τὴν ἴδια ευκολία με τὸ δικό μου».</p> <p>Μετά ἀπὸ αὐτὰ, ὁ κήρυκας τῶν Τριάντα πρόσταξε τοὺς Ἐντεκα νὰ συλλάβουν τὸν Θηραμένη. Εκείνοι μπήκαν με τοὺς βοηθοὺς τοὺς με ἀρχηγὸ τὸν Σάτυρο, τὸν πιο θρασὺ καὶ ξεδιάντροπο ἀπ' ὅλους. Ὁ Κριτίας τότε εἶπε: «Σας παραδίνουμε τούτον ἐδῶ τὸν Θηραμένη, που καταδικάστηκε σύμφωνα με τὸ νόμο. Αφοῦ τὸν πιάσετε οἱ ἔντεκα καὶ τὸν οδηγήσετε ἐκεῖ που πρέπει, κάνετε τὰ υπόλοιπα».</p> <p>Μόλις ὁ Κριτίας εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια, ὁ Σάτυρος ἐπιχειροῦσε νὰ τραβήξει τὸν Θηραμένη ἀπὸ τὸν βωμό κι οἱ βοηθοὶ τραβούσαν κι ἐκεῖνοι. Ὁ Θηραμένης πάλι, ὅπως ἦταν φυσικό, ἐπικαλοῦνταν θεοὺς κι ἀνθρώπους ὡς μάρτυρες νὰ δουν τὰ ὅσα γίνονταν. Οἱ βουλευτὲς ὠστόσο ἔμεναν ἀπαθείς, γιὰτί ἔβλεπαν ὅτι καὶ αὐτοὶ που στέκονταν στο κιγκλίδωμα ἦταν τοῦ ἴδιου φυράματος με τὸν Σάτυρο καὶ ὅτι ὁ χώρος μπροστὰ ἀπὸ τὸ βουλευτήριον ἦταν γεμάτος ἀπὸ φρουροὺς καὶ γιὰτί ἤξεραν ὅτι ἦταν ὅλοι οπλισμένοι με ἐγχειρίδια.</p> <p>Αὐτοὶ, λοιπὸν, ἔσερναν τὸν Θηραμένη μέσα ἀπὸ τὴν ἀγορά, ἐνῶ αὐτὸς διαμαρτυρόταν με πολὺ δυνατὴ φωνή γιὰ ὅσα πάθαινε. Αποδίδεται καὶ αὐτὴ ἡ κουβέντα στοῦ Θηραμένη. Ὅταν τοῦ εἶπε ὁ Σάτυρος ὅτι θα μετανιώσει, ἀν δὲ σωπάσει, ρώτησε: Δηλαδή, ἀμα σωπάσω, δὲ θα μετανιώσω; Κι ὅταν, πάλι, τὸν ἀνάγκασαν νὰ πει τὸ κώνειο γιὰ νὰ πεθάνει, σκορπιζόντας τὶς τελευταῖες σταγόνες, ὅπως στο παιχνίδι «κότταβος», εἶπε: «Αὐτὸς ἀς εἶναι στὴν υγιεία τοῦ Κριτία τοῦ ὠραίου!». Ξέρω, βέβαια, ὅτι τέτοια λόγια δὲν ἀξίζει νὰ ἀναφέρονται, ἀλλὰ αὐτὸ βρίσκω ἀξιοθαύμαστο σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, ὅτι δηλαδή ἀκόμα καὶ μπροστὰ στο θάνατο δὲν ἔχασε οὔτε τὴν αυτοκυριαχία τοῦ οὔτε τὸ χιούμορ τοῦ.</p>
---	---	--

ἀπὸ τὴν Πύλη γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα <http://www.greek-language.gr>